

INGLIZ TILI DARSLARINI UMUMTA'LIM MAKTABLARIDA O'QITISH MEDOTLARI

R. Abdiqahhorova ¹, Sh. Safarov ²

Annotatsiya:

Umumta'lim maktablarida ingliz tili darslarini o'qitishda sodda va aniq metodlarni qo'llash, bunday metodlarning dars samaradorligiga tasiri to'g'risida, hamda chet tili darslarida kommunikativ metodikadan foydalanish va dars samaradorligiga katta hissa qo'shishi to'g'risida batafsil yoritib berildi.

Kalit so'zlar: metodikaning predmeti, chet tili o'qitish metodi, kommunikativ ditaktika

doi: <https://doi.org/10.2024/nzp5f156>

Tilning qanchalik keng tarmoqda tarqalganligi uning nufuzini va o'rganish dolzarbligini oshiradi. Xorijiy tillarni bilish chet el mamlakatlari bilan fikr almashish va o'z sohasi doirasida tez rivojlanish imkonini beradi. Shu munosabat bilan O'zbekistonda chet tillarini o'rgatish maktabgacha ta'lim va boshlang'ich sinflardayoq yo'lga qo'yilgan. Chet tildagi muloqot, asosan, darsda muallim rahbarligida kechadi. Uchala til orasida chet tilni o'rganish va o'rgatish muayyan jihatlari bilan keskin farq qiladi. Bu esa, o'z navbatida, tegishli chet til o'qitish texnologiyasini qo'llashni taqozo etadi. Chet til muallimi metodika fani yutuqlarini puxta o'zlashtirish orqali o'quvchi-talabaning to'plagan til tajribasi meyorini aniq bilishga va uni yanada takomillashtirishga erishadi. Chet tillarni samarali o'rgatish uning metodikasini bilishni taqozo etadi. Chet tillarni o'rganish va o'rgatish ko'p jihatdan chet til o'qitsih metodikasi masalalarini nazariy tomondan ishlab chiqilishiga va nazariyaning amalda ijodiy qo'llanilishiga bog'liqdir.

Metodikaning predmeti – chet til predmeti orqali ta'lim-tarbiya berish jarayoni va usullari, chet til o'rgatish ilmi, muallim va o'quvchi faoliyatini o'rganish metodikaning predmeti sanaladi. Metodikaning asosiy tushunchalari – metod, usul, prinsip. Didaktika- nimani o'rgatamiz? O'qitish mazmuni hisoblanadi. Metodika – qanday o'rgatamiz? Ta'lim usullari va metodlari demakdir. Metod – metodika tushunchasi grek-lotincha “metodos-“metodus” so'zidan olingan bo'lib, ma'lum maqsadga eltuvchi yo'llar, usul ma'nosini anglatadi. Turli adabiyotlarda atamaning tor va keng ma'nosini uchratish mumkin. “Metodika” atamasi tor ma'noda ta'limning konkret dars jarayoni bilan bog'liq tushunchani anglatadi. Mashg'ulotlarni rejalashtirish va o'quv materiallarini tayyorlash bilan bog'liq bo'lgan ko'rsatmalarni qamrab oluvchi boshqariladigan dars jarayoni sifatida talqin etiladi. “Metod” atamasi keng ma'noda o'quv materialini tanlash, tabaqalash va taqsimlanishni nazarda tutadi. Germaniya Federativ Respublikasida 60-yillardan boshlab “didaktika” va “metodika” tor ma'noda qo'llanilib kelinmoqda. Shunga ko'ra didaktika ta'lim

¹ R. B. Abdiqahhorova, Samarqand davlat chet tillar instituti talabasi

² Sh. A. Safarov, Samarqand davlat chet tillar instituti talabasi

mazmuni nima o'rgatiladi? Metodika esa ta'lim usullari qanday o'rgatiladi? Masalalari bilan shug'ullanadi. Chet tillarini o'rganish faqat aqliy tarbiya vositasi emas, balki o'zga madaniyat talimiy boyliklari va qadriyatlari bilan tanishish va ularni o'z madaniy hayotiga tadbiq qilish orqali kishi shaxsining shakllanish jarayoni hisoblanadi. Yevropada chet tillarni o'rganish uzoq vaqt yuqori darajadagi ta'lim olishda imtiyoz sanaladi va jamoat maktablarida imtiyozga ega bo'lgan kishilarni tarbiyalash deb qaraladi. Chet til o'qitish metodikasi fan sifatida 200 yildan ortiq tarixga ega. Bu davr ichida chet til o'qitish metodikasiga turlicha munosabatlar bildirilganini kuzatish mumkin. Bunday qarashlardan biri akademik L.V.Shcherbaga mansub hisoblanadi.

Uning fikricha, har qanday fanni o'qitish metodikasi fan bo'lishiga qaramasdan, nazariy fan hisoblanmaydi. U amaliy masalalarni hal qiladi. Jumladan, chet til o'qitish metodikasi ham faqat psixologiya dalillariga tayanmaydi, balki umumiy va xususiy tilshunoslik tadqiqotlariga asoslanadi. Agar tilshunoslik til hodisalarining kelib chiqishi va harakatlanish qonuniyatlari bilan shug'ullansa, metodika bu qonuniyatlarga asoslanib zarur til hodisasidan amalda foydalanish uchun nima qilish kerak degan savolga javob beradi.

Chet til o'qitish metodi – deyilganda chet til o'rgatishning amaliy, umumta'limiy, tarbiyaviy va rivojlantiruvchi maqsadlariga erishuvni ta'minlovchi muallim va o'quvchi faoliyatining majmuasi tushuniladi. Metod atamasi "ta'lim usullari yig'indisi" va "ta'limning yo'nalishi" ma'nolarida qo'llanadi. Birinchisi ta'lim nazariyasida jarayon metodlar ma'nosida ishlatilsa, ikkinchi ma'noda uni o'qitish metodikasi tarixiga oid asarlarda uchratishimiz mumkin. Masalan, chet til o'qitishning tarjima metodi, tog'ri metod, ongli- qiyosiy metod, an'anaviy metod, intensiv metod va boshqalar hisoblanadi.

Kommunikativ didaktika tinglab tushunish materiali sifatida tabiiy nutqiy vaziyatdan foydalanishni birinchi o'ringa qo'ydi, ya'ni, transportdagi, vokzaldagi e'lonlar, radio va televideniyaedagi reklamalar, telefondagi suhbatlar va shu kabilarni misol keltirishiiz mumkin. Axborotni tinglab tushunish qabul qilish bo'yicha qo'yilgan maqsadlar o'zgardi. Tinglaganini hikoya qilish va nazorat qilish ham boshqacha tus oldi. Mazkur metod maqsaddan kelib chiqqan holda tinglovchiga tinlab tushunishning quyidagi turlarini ajratib berdi:

Keng ma'oda matnning ba'zi bir detallariga ahamiyat bermay, uning asosiy mazmunini tushunish;

Aniq informatsiya muhim bo'lganda, masalan, ma'lum bir joy uchun ob-havoning zarurligi, poyezdning kelishi-ketishi tog'risidagi elon va boshqalar shu metod jumlasidandir. [2,3]

Xulosa, o'rnida shuni aytishim mumkinki chet tillarini o'zlashtirish bugunning muhim va ajralmas qismiga aylanib borar ekan, uni o'zlashtirish uchun yangidan yangi metodlar ham ishlab chiqarilaveradi. Har bir inson miyyasi individula bo'lib, ularning chet tillarini o'lashtira olish usllari va qobiliyatlari ham turlicha. Tinglash, gapirish, eshitish va yozish bu barcha metodlar uchun ajralmas bir qism bo'lib qolaveradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

- [1]. https://uz.m.wikipedia.org/wiki/Ingliz_tili
- [2]. <https://cyberleninka.ru/article/n/xorijiy-tillarni-o-qitish-nazariyasi-va-metodikasi>

- [3]. <https://cyberleninka.ru/article/n/chet-til-oqitish-metodikasida-zamonaviy-metodlar/viewer>
- [4]. Rustamova, S. A., & Juraeva, S. D. Qizi. (2023). Technology's impact on the education process. *Educational Research in Universal Sciences*, 2(11), 130–134. Retrieved from <http://erus.uz/index.php/er/article/view/4821>
- [5]. Aripovna, R. S. . (2023). Crucial Specific Features of Self-Assessment and Self-Regulation in English Language Teaching Classes. *Pindus Journal of Culture, Literature, and ELT*, 3(11), 1–4. Retrieved from <https://literature.academicjournal.io/index.php/literature/article/view/835>
- [6]. Rashidova, Z., & Asadova, C. (2024). Interactive methods in developing young learners' speaking skills. *Theoretical Aspects in the Formation of Pedagogical Sciences*, 3(1), 117–121. Извлечено от <http://www.econferences.ru/index.php/tafps/article/view/11561>
- [7]. Асадова, Ч. (2022). Xorijiy tillarni o'rganishda yosh davriga xos xususiyatlar. Анализ актуальных проблем, инноваций, традиций, решений и художественной литературы в преподавании иностранных языков, 1(01), 225–226. Извлечено от <https://inlibrary.uz/index.php/analysis-problem/article/view/12933>
- [8]. A quick and easy method of teaching english for primary school CS Asadova, NV qizi Timirxanova - international conference on learning and ..., 2022
- [9]. Asadova Chekhrangiz. (2023). Preservation of Originality in the Translation of Emotional Sentences in the Speech of the Hero of the Work of Art . *Central Asian Journal of Literature, Philosophy and Culture*, 4(11), 93-98. Retrieved from <https://cajlpc.centralasianstudies.org/index.php/CAJLPC/article/view/1054>